

SIMONYI IMRE: HATODNAPON

Simonyi Imre alanyi költő, önmagára koncentrált és mindig a tapasztalat, sohasem a fantázia kényszeríti ki belőle a verset. Tapasztalatainak csak végeredményét közli, de a sorok alatt és között a jó hallású olvasó nagy érzelmi és személytörténeti háttérrel érezhet. Nem a költő, hanem sorsa provokálta ki azt a verbálisan keveset, fajsúlyában annál többet, ami az író és olvasó gyarapodását hozza:

*Te már ne játszd senki agyaras
habzó szájú hősét.
Ne védj magad. — Óvjon az okos
együgyűség.*

*Annyi van hátra életedből
ami pennád hegyén
feketéllik a félelemtől:
pár költemény.*

(Annyi van hátra)

vagy:

*Ím ebek harmincadján
a bánatos öröklét.
Alkalmi öröm villant
fogat rám — a nevetség.*

*Bánataim perlem hát
vissza — ehhez jogom van:
egyrészt örököltem,
másikát gyarapodtam.*

(Vers az elveszített bánatról)

Negyedik verseskönyve a mostani, de az előzőekből is tudjuk, hogy élete csak a megpróbáltatásokat mérte bőkezűen; a védekezés egyetlen lehetősége a vers maradt. A régóta tartó és nem szűnő betegségek kirekesztik a világ cselekvésáramlataiban való részvétel esélyéből, így a magányra ítélt költőt önkörébe zárja az írás, és versek sorozatában regisztráltatja vele a halált megelőző, egyre gyakrabban átélt pillanatok, órákat, napokat. Ez nem a banális öregedési líra és nem is a fizikai-biológiai haláltól való irtózás, nem az elmúlás keserve, ennél nehezebb: az, hogy mire ébrednie, mert az élet minősége, tehát értelme a társtalanságban, feladathányban elapadt, még innen az ötvenen. Ebből a magányból kell hírt adnia és elhíttetnie önmagával, hogy versei hasznosan illeszkednek a magyar költészet folyamatába, mint önálló esztétikai értékek:

*Elalszom, míg elalhatok.
És ébredek, míg van mire.
— Kinek van annyi semmije,
hogy abból rakhat asztagot!?*

*Adott, ameddig adhatott
álmot, ébredést — de mire? —
az élet.
— De hogy ennyire
elfogyhatott!?*

(Elfogyhatott)

Nem a jövőt faggatja, hanem a jelent. Az emberek legegységesebb lelki megnyilvánulása a remény: Simonyi mintha nem akarná bolondítani magát vele. Ugyanúgy küzd ellene, mint a lehanyaglás ellen. Ez a paradoxon kötete egészen végigkövethető, hiszen az írás, mint magasrendű tevékenység, cselekvéserejű, és eleve a remény irányába mutat:

*A túlélhető szenvedések
adták a legtöbb örömet.
— Falevelek két lap között:
gyűlnek az összepréselt évek.*

*Kél róluk a szerelmes ének.
— S e borzalmas ének fölött
arctalan szegény nyöszörög:
lapok, levelek, évek, prések...*

(Viszonylag)

Mesterei: Krúdy Gyula, Bartók Béla, József Attila. Mint előző könyvében (*Ne sírjatok 1966.*), ebben is tiszteleg előttük (*Interjú*), de ez nem himnikus áhitat, inkább az értelmiségi, racionális elme, a szemlélődő életformára kárhoztatott magány és betegség sújtotta férfi összehasonlító számvetése.

A régi motívum: ifjúsága első színhelye, a falu, nagyobb fényt-árnyékot vetően tér vissza az új kötetben. (A *csermői asszony*, *Nagyapám*, *Varga öreganyám*, *A meggyfa másodikán virágzott*, *A negyedik osztály* stb.) Számos prózaversben is a nagyszülők, vidéki környezet, érkező és távozó szerelmek: az örök jelenidejűségben fénylő etnikai szférából fölbukó mozzanatok a megmaradt ösztönzök; ezek terjedelmileg is legnagyobb összefoglalása az 1943-ban írott, de itt először megjelenő kétszázhusz soros: *Vers a múltó ifjúságról*.

Simonyi a költő társadalmi jelentőségéről kialakult nézetekkel nem foglalkozik, önmegváltással nem kísérletezik, ars poeticát sem ír; ha látszatra mégis, akkor könyve záróverse (*Kérdések egy halottas ágyhoz s a hulla válaszol* minősülhet ilyennek, mint gondolati líránk megjegyzésre, maradandóságra érdemes teljesítménye: „Mondd, elkezdenéd újra, előlről, ha lehetne? — Nem! — Hallod! — előlről! — ha lehetne! — Nem! — Hát nem érted? — a mai eszeddel! — Ma sincs több eszem. — De nem a fejeddel rohanván a falnak, mint régen! — Akkor az volt az egyetlen esélyem. — De ma! ma már az a tengernyi tapasztalat! — Még arra se elég, hogy fejjel nekirohanván áttörjem azt a falat...”

Simonyi Imre tüntetően újkonzervatív a hagyományos versformák, helyzetek vállalásában; ebben Kálnoky Lászlóhoz hasonlít. Nemzedéke költőitől azáltal különböztethető meg, hogy azt írja, amit gondol, mellőzve az artistikumot. Elszánt keserűsége mély férfilírát szuggerál. Fegyelmezett sorsvállalása az élveboncoló magyarázatkereséssel szövetkezve megteremtette azt a verstípust, amelyet a rezignáció és az ironia véd a patetikus felhangoktól. (*Szépirodalmi Könyvkiadó, 1970.*)

SOLYMOS IDA

KALÁSZ MÁRTON: ÉJFÉLI KÖRMELET

Az *Éjféli körmenet* verseiből — a *Hajnali szekerek*-től a *Nincs semmi baj-ig* — határozott költői fejlődés rajzolódik ki. A megtett út szimptomatikus, hiszen egyetlen költői pályában rajzolja fel azt az ívet, amit újabb költészetünk, különösen a fiatalabb, az ötvenes évek közepén induló nemzedékek fejlődése mutat. Ez a fejlődés az élménylíra meghaladását jelenti: az elvontabb fogalmazás és a filozofikusabb mondanivaló diadalát.

Kalász Márton költészetéből szépen kiolvashatók ennek a változásnak a fordulói, fejlődési szakaszai. Az első hangsúlyosabb vers: a *Hajnali szekerek* egy falusi hajnal látványát érzékelteti, pontos képet ad, a közvetlen festői élmény hitelével beszél. Arányos képek, közlő stílus, „hagyományos” metaforák, a látvány színeire utaló jelzők fejezik ki a hajnal szépségét, idilljét: „Ezüstben fűrésztött hajnali földek; / lucernák lilája s várakozó / árpáknak éretlen arany-zöldje — / csillámlik, pezsdül az egész határ.” E látvány a természet és az ember harmóniáját sugallja, s a költő derűs lélekkel szemléli ezt a harmóniát.

A látvány verbális kifejezése, az egyszerű festői leírás után a *Ha fölül ismét* című vers hozza az elmélyültség első elemét: a meditációt. Emlékekből építkezik ez a vers: „Távolban erdők sírnak, csattogó / szerszámok alatt véreznek a fák. / Úgy hallod, fölcsendül egy nótaszó, / és rád borul zokogva a világ...” Az emlékezés így